

**AMBLA MAARJA KIRIKU AJALOOLINE SISEVIIMISTLUS
UURINGU ARUANNE**

**H&M RESTUUDIO
2022**

Objekt: Ambla Maarja kirik
Kultuurimälestiste registri number: 14952
Aadress: Järva maakond, Ambla, Valguse 1
Omanik: EELK Ambla Maarja kogudus

Tellija: Muinsuskaitseamet

AMBLA MAARJA KIRIKU AJALOOLINE SISEVIIMISTLUS Uuringu aruanne

Koostajad: Merike Kallas, Hilikka Hiiop, Anneli Randla

2022

H&M Restuudio OÜ
Muinsuskaitse pädevustunnistus PT 386/2009
Reg. kood 12001281

Laevastiku 3, Tallinn 10313
Tel. +372 565 77980 Tel. +372 509 8226

Sisukord

Sissejuhatus	2
Uuringute tulemused	5
Kokkuvõte ja kunstiajalooline diskussioon	18
Sondaažide asukohad	23
Sondaažikaardid	25

Sissejuhatus

Ambla Maarja kiriku ajaloolise siseviimistluse uuringu aluseks oli tegevuskava (kooskõlastus nr 41224, 6. august 2021) ja uuringuteatis (väljastatud 6. augustil 2021).

Ambla aleviku keskel, maantee ääres paiknev, kalmistuga ümbritsetud kolmelööviline kodakirik on ruudukujulise kooriruumi ja kiriku põhikehandisse integreeritud torniga (põhiplaan 34 x 18 m ilma N-eeskojata, torni kõrgus koos kiivriga 55 m).

Neitsi Maarjale pühitsetud kirik kuulub Järvamaa vanimate kodakirikute hulka, rajatud 13. saj keskel. Esialgu võlviti vaid nn O-kaare (moodustab altari kohale baldahhiini) ja kuplitaolise konsoolideta servjoonvõlviga kooriruum. Kooriruumi osaliselt kinnimüüritud O-aken on kahejaoline ja kaare kandades miniatuurkaarekestega laiendatud. Kolmiksiiruga kroonitud ehisraamistik on säilinud osaliselt. Koori N-seinas teravkaarne lantsettaken, S-seinas ümaraken. Seinte alumises tsoonis ümarkaarsed istenišid ja lihtsa profiiliga sakramendinišš. Kooriruum avaneb pikihoonesse kõrge ja avara võidukaare kaudu.

13. saj II poolel lisati pikihoone võlvid, torn ja koori S-küljele võlvitud käärkamber. Kooriruumist ligi kaks korda laiema pikihoone kesklööv on külglöövidest tunduvalt laiem. Kesklöövi ruudukujulised võlvikud on kaetud kuplitaoliste servjoonvõlvidega, mis toetuvad ümarpiilaritele. Piilarite kapiteelidel on madalreljeefseid hilisromaani stiliseeritud väänla- ja muid taimemotiive (*Lafrans Botvidarson*'i meisterkond?), ühel kapiteelil inimfiguur (donaator?). Võlvikuid lahutavad laiad, nelinurkse profiiliga vööndkaared, mis seintel toetuvad lühikestele konsoolidele. Külglöövides on lamedad servjoonvõlvid.

Kesklöövi W-võlvikusse on integreeritud torn, mille O-seina kõrge kaarava seob tornialuse ruumi pikihoonega ning avab vaate W-seina ehisraamistikuga ümaraknale. Pikihoone ülejäänud aknad on kõrged, ühejaolised ja kergelt teravkaarsed. Pikihoone kolm teravkaarset portaali on profileerimata, S-portaal hiljem kinni müüritud. Pikihoone N-küljele rajati tõenäoliselt 14. saj alguses eeskoda.¹

¹ Vrdl Villem Raam, Ambla Maarja kirik. Eesti arhitektuur 3. Tallinn: Valgus, 1997, lk 73--74; Kaur Alttõa, 101 Eesti pühakoda. Tallinn: Varrak, 2015, lk 92—93.

1857 tornikiiver asendati koopiaga 1975. Kirikut on restaureeritud 1995–2007, tööd puudutasid interjööri osas pörandaid ja akende puitaame.² 20. saj on seinu korduvalt üle värvitud, kuid selle kohta puudub dokumentatsioon. Fotode põhjal otsustades on üks värvimine toimunud 1950. a-te alguses ja teine enne 1981.

Sisustuses kaheosaline maneristlik altarietaabel (*Berent Geistmann*, 1620d; paikneb koori N-seinal), viie figuuriga kantsel ja osa pingistikku (*Adam Pampe*, 17. saj algus), barokne kantsli kõlarääst, mida kroonib trompetiga ingel (*Johann Valentin Rabe*, 1729?), neogooti altarietaabel (1849), altarimaal „Kolgata“ (*Carl Siegismund Walther*, 1849), orel (*Hermann Walcker*, 1895), W-akna vitraaž (*Dolores Hoffmann*, 1979).

Uuringute eesmärk

Uuringute eesmärk oli ajaloolise siseviimistluse olemasolu tuvastamine, sh:

1. piiratud mahus pikihoone ja kooriruumi võimaliku dekoori ulatuse, stratigraafia ja tehnika kindlakstegemine;
2. võimalik leitava dekoori säilivuse ja tehnilise seisukorra määramine;
3. vajadusel sideaine ja pigmentide analüüsimine;
4. edaspidise konserveerimisvajaduse ja tööde võimaliku metoodika määratlemine.

Varasemad uuringud

Kiriku siseviimistlust varem uuritud ei ole. Teadmata ajal on puhastatud raidkive (ennekõike piilarite kapiteelid) lubjakihtidest, kuid need tööd on dokumenteerimata.

Uuringute ulatus ja kohad

Käesolevate uuringute käigus sondeeriti piiratud mahus kiriku pikihoone ja kooriruumi seinu ja võlve, kasutades redeleid ja tellingut. Sondaažid tehti kooriruumis: võlvi päises, lõunaseina kilpkaarel, võidukaare idakülje lõunapoolses lõigus, kagunurgas võlvikanna ja idakaare ühinemiskohal, idaakna alumises tsoonis ja kõigil seintel pisteliselt maast u 3 m kõrgusel. Pikihoones tehti uuringud: kesklöövi idavõlviku päises, võidukaare läänekülje lõunapoolses lõigus, idaseina vööndkaare konsoolil, läänepoolsetel piilaritel ja kõigil seintel pisteliselt maast u 3 m kõrgusel ning orelirõdul u 2 m kõrgusel. Sondaažide täpsed asukohad on märgitud plaanil ja vaadetel.

Sondaažide tegemisel piirduti viimistluskihtide avamisega. Krohvikihide avamist kuni konstruktsioonini ei kavandatud. Sõltuvalt leidudest osutus vajalikuks mõne sondaaži tegemine, mis ulatus ka kivipinnani, et selgitada viimistluskrohvide hulka ja olukorda.

² Vt kirikud.muinas.ee.

Uurimismeetodid

Lisaks visuaalsele vaatlusele tehti dekoori leidmisel väikesemõõtmelised eksponeerimiskõlblikult vormistatud sondaažid, mille asukohad dokumenteeriti. Sondaažid, mis ei väärinud eksponeerimist, kaeti uuesti lubjaga. Kooriruumi võlvi, aknapale ja võidukaare ning pikihoone vööndkaare ja võidukaare sondaažid jäeti avatuks ja vormistati eksponeerimiskõlblikuks. Üksikutes kohtades, kus sondeerimise käigus avati avariilises seisukorras väärtuslikke viimistluskihte, kinnitati need sondaaži ulatuses. Suuremahulised konserveerimistööd ei kuulunud uuringu koosseisu. Uuringud dokumenteeriti vastavalt Muinsuskaitseameti juhendmaterjalile „Viimistluskihtide uuringud ja aruande koostamise põhimõtted“ (2014).

Uurimistööde korraldus

Uuringud toimusid Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna tudengite õpitoa raames.

Tudengeid juhendavad vastava erialase pädevusega õppejõud:

Juhendaja	Muinsuskaitse tegevusloa nr	Tegevusloaga kaetud valdkond
Hilkka Hiip (EKA)	VS 386/2009-P	maalid, maalingud – restaureerimine, uurimistööd
Merike Kallas (EKA)	VS 376/2008-P	maalid, maalingud – restaureerimine, uurimistööd
Anneli Randla (EKA)	VS 488/2010-E	arhitektuurimälestiste, ajaloomälestiste ja kunstimälestiste uurimistööd, eritingimuste koostamine ning muinsuskaitsealine järelevalve

Kohapealsed uurimistööd viidi põhiosas läbi 9.-12. augustil 2021; dokumentatsiooni vormistamine ja aruande koostamiseks oli arvestatud u 6 kuud alates kohapealsete tööde lõpust.

Arhiivitööde ja väliuuringute tulemused on kantud ka Eesti kirikute andmebaasi (kirikud.muinas.ee), kust need on avalikult kättesaadavad.

Uuringud olid kooskõlastatud EELK Ambla Maarja kogudusega.

Uuringute tulemused

KOORIRUUM

KROHV

Sõdadest ning tulekahjust puutumatuks jäänud ning kõik oma ehitusetapid 13. sajandil läbinud pikihoone ja kooriruumi napp ehitusstratigraafia peegeldub ka viimistluskihtide ühtsuses ning selguses. Uuringute põhjal on lupjamiste ning ülevärvimiste hulk hoone ligipääsetavamates tsoonides ootuspärane ning sugugi mitte väike. Seinü värskendanud lubivärvikihte, mis vahelduvad liigniiskuse ning sooldumise all kannatavate seinte korrigeerimiseks peale kantud suuremate paranduskrohvalade ning väiksemate laikudega, leidub omajagu – varasemate kihistuste hulka kuuluvate erinevat tooni hallide (sõltuvalt säilivusest leidub erinevates kooriruumi tsoonides kuni 4 halli lubivärvikihti) ja paari pastelse beežika kihiga moodustub siseviimistluse „pakett” vähemalt kümnest kihist. Altariretaabli taha ja idaakna vahetusse lähedusse jääv sein on aga äärmiselt kihtidevaene ning seal ei leidu ka erinevalt altariseina tagant väljaulatuvatest seinuosadest mitmeid paranduskrohvalasid ja terves pikihoones ja kooris korduvalt ülevärvitud lambriitsooni markeerivaid kihistusi (millest uusimad on praegugi nähtavad kollase ja pruuni õlivärvi kihid). Krohvikihit, millele on maalitud pühitsusristid (vt allpool), on kõva hallikatooniline lubikrohv. Lubjarikka krohvi pealispind on tugevalt kinni silutud ning pinnale imbunud lubjapiimakoorigu tõttu külma tooni, sinakas. Mõrdis kasutatud liiv on suhteliselt peeneteraline ja ühtlane, suuremaid kui kuni 1 mm teri esineb hajusalt, esindatud on nii punakad kui mustad liivaterad. Kui pealmist koorikut eemaldada või sattuda kahjustunud krohvile, siis pealispinna all on krohv juba soojematooniline ja beežikam. Kiriku erinevates tsoonides sisaldas muudelt karakteristikutelt väga sarnane krohv aga ka söetükikesi ning suuremaid lubjapesi.

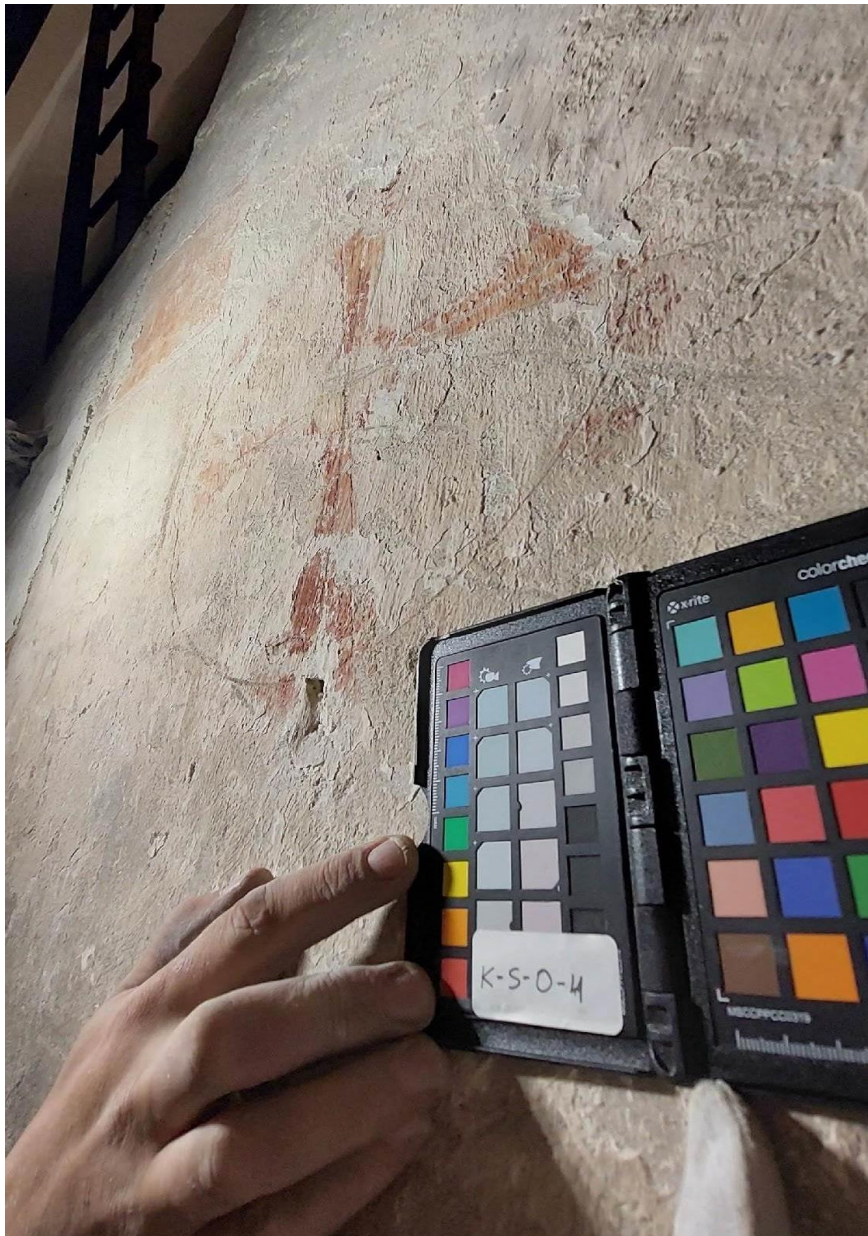
1. Altariseina taga idaakna all on müüritisele kantud vaid üks krohvikihit, millesse ongi süvistatud pühitsusristid. Krohv on peeneteraline, tõenäoliselt suure lubjasisaldusega ning selle pealispinda on kohati silutud nii tugevalt, et lubjapiim on kerkinud krohvi pealispinnale ning muutnud selle tonaalsuse sinakashalliks. Parempoolsel fotol võib näha, kuidas krohvi pealispinda pisut kraapides ilmub nähtavale selle märksa beežikam toon.

PÜHITSUSRISTID

Kiriku kooriruumi osaliselt kinniehitatud idaaknast mõlemal pool, u 3 m kõrgusel põrandapinnast ning aknapaledest 20 cm kaugusel, on krohvipinda süvistatud 35 cm läbimõõduga pühitsusristid. Ristid on maalitud helebeežile lubjakihile punase ookerpigmentidiga. Niiskesse krohvi sirkliga süvistatud ringi ümbritsev pastossem tumepunane värvikiht, mille lisamise hetkeks oli krohv arvatavasti juba kuivanud, on kohati ka varisenud. Tõenäoliselt on tegemist mingit tüüpi fresko või lubjamaalinguga, mille puhul veel niiskele krohvile kantud pigment on tänu lubja karboniseerumisele muutunud koos sellega ühtseks kõvaks kihiks. Ristid on välja puhastatud või ilmunud nähtavale neid katnud heleda lubivärvikihi alt, mille jääke võib siin-seal ristirõngastel praegugi näha.

2. K-S-O-3. Kinniehitatud idaakna mõlema pale kõrval on lubikrohvi süvistatud pühitsusristide geomeetriselised kontuurid, mis on üle maalitud ookerpunase pigmentidiga. Paremäl ülal on näha akent raamistava kvaadermaalingu punane plokk. Aknaraamistuses vahelduvad punane ning helebeež, maalingu taustatooni kvaader, mis on eraldatud samuti krohvi süvistatud ning reljeefselt paksu lubivärviga markeeritud vuugijoonega.

3. K-S-O-4.
Idaaknast eestvaates paremale jääv pühitsusrist on oma teostuselt analoogne vasakpoolsega. Ristirõngal on näha fragmente lubivärvikihist, mis mingil perioodil on risti tervenisti kinni katnud. Kas värvikiht eemaldati taotluslikult (seda ei tehtud käesolevate uuringute käigus) või on see aja jooksul lihtsalt varisenud, kahjuks tuvastada ei õnnestunud.

Kuna pühitsusriste peaks olema kokku 12, tehti kooriruumi seintel samal kõrgusjoonel veel hulk väikseid pistelisi sondeerimisi algse viimistluskihini, kuid mõningaid jälgi ristist õnnestus leida vaid vasakpoolse risti vahetus läheduses, kümme konda sentimeetrit põhjaseina suunas.

IDAAKEN

Idaaken on kaunistatud seda ääristava kvaadermaalinguga. Tundub, et kvaadrite vuugivahed on samuti niiskesse krohvi süvistatud ning markeeritud heleda paksema lubivärviga. Kvaadrid moodustuvad u 23 cm kõrgustest ning 10 cm laiustest ookerpunastest ning helebeežidest maalitud plokkidest (vt fotod 2 ja 3). Kvaadreid täheldati akna mõlemal küljel, raske ligipääsetavuse tõttu rohkem sondaže selles piirkonnas teha ei õnnestunud, samuti ei olnud altari ning idaseina äärmiselt kitsa vahe tõttu võimalik eemaldada akna kinniehitamiseks kasutatud täitematerjali, et kontrollida, kas maaling jätkub ka aknapaledel.

Vähese sondeerimise põhjal, mida õnnestus teha, langeb kaalukauss pigem selles suunas, et maalinguid idaakna sisekülgedel ei leidu.

LÕUNAAKEN

Lõunaaken (K-A-S-1 ja K-S-S-1) on kaunistatud sarnase kvaadermaalinguga – kvaadrid õnnestus kätte saada vaid lõunaakna tipust paarikümmend sentimeetrit lääne suunas. Lõunaakna puhul kinnitasid sondaažid ka kvaadrite jätkuvust aknapalendi sees, mis tingimata ei tähenda sama situatsiooni idaakna puhul, kuid annab vihje, et vähemalt lõunaakna kvaadermaaling ulatus aknapale servast nii seina kui palendi suunas.

Üksikute proovisondaažidega akna alumises tsoonis õnnestus küll üksikute säilinud punase pigmenti fragmentide leiuga kinnitada kvaadrite jätkuvust, kuid selles piirkonnas oli maalingu säilivus juba niivõrd kehv, et kujundit kätte saada ei õnnestunud.

Kvaadrite puhul märja krohvi / lubjakihi sisse pressitud ettevalmistusjoonistust ei täheldatud.

KILPKAAR

Samasugune puna-valge kvaadermaaling raamistab ka lõunaseina kilpkaare serva, mida aktsenteerib u 1 cm laiune tume joon kilpkaare ja võlvisiilu kokkupuutejoonel.

4. Kooriruumi lõunasein – aknapalet ja kilpkaart raamistavad ruudukujulised kvaadrid ning kilpkaare ja võlvi kokkusaamise ala aktsenteeriv must joon.

VÕIDUKAAR

Võidukaar näib koori poolt olevat olnud pisut jõulisema dekooriga – vahelduvad ruudukujulised sinakasmustad ja ookerpunased kvaadrid, mida eraldab valge, u 1 cm laiune joon. Ka nende kvaadrite puhul ei täheldatud märja krohvi sisse süvistatud sissepressimisjälgi.

5. Võidukaare maaling kooripoolsel küljel.

KOORI VÕLV

Märksa uhkem, ehkki vernakulaarse iseloomuga maaling rõhutab võlvide servjooni (K-V-1). Servjooned on vormistatud pisut kõveriti kulgeva kohmaka puna-sinise triibuga, mille kahte otsa – päist ja võlvikanda – aktsenteerib sepsitust imiteeriv kujund. Võlvi päises tipneb servjoon sepselaadse tervatipulise kujundiga (max laius u 70 cm), mis taas kombineerib mustjassinist ja ookerpunast tooni. Kujundi nooljad otsad on suunatud võlvi päise poole, lõppedes keskpunktist umbes 1,5 m kaugusel.

Uuringute käigus avati suuremamahtuliselt suhteliselt hästi säilinud edelanurga servjoon koos tipneva kujundiga ning väiksemamahtuliselt loodepoolne, mille avamine oli märksa keerulisem ja säilivus märksa kehvem. Keeruliste logistiliste olude tõttu kagu- ja kirdepoolse kujundi piirkonnas sondaaže ei tehtud. Erinevalt pühitsusristidest nende kujundite puhul märke ettevalmistavatest sissepressimisjoontest ei leitud, mis võiks anda kindlama viite maalingu krohvimisajaegsusele (vrld nt Koeru või Järva-Jaani kiriku maalingutega, mis mõlemad on jõuliselt vormistatud veel märga krohvikihiti). Siiski, kujundi lihtsus ei eelda tingimata ettevalmistavat joonist, seega ei välista joonise puudumine maalingu üheaegsust krohvimisega.

6. Koorivõlvi loode- ja kagupoolse servjoone lõpetus.

KOORIVÕLVIKU KAGUNURK

Koorivõlviku kagunurgas tehti sondaaž (K-S-S-2) idakaare konsoolile ning selle kõrvale ulatuvale võlvikannale. Võlvikanna juurest leiti piki võlvi servjoont kulgeva triibumaalingu jätk; triibuga on markeeritud ka idakaare serv. Kaare palelt maalinguid ei avastatud.

Nii võlvikannal kui vööndkaarel võib täheldada mõningaid katkeid krohvikihis. Pealne krohv on visuaalse vaatluse põhjal oma koostiselt ja värvuselt sarnane alumise krohvikihiga, samuti on sarnase iseloomuga seda kattev lubivärvikiht ja maaling. Küll on aga erinev krohvide kõvadus – pealne on alumisest pehmem ning murenev. Kuna pealse krohvi alt on selgelt nähtav veel üks maalinguga kihistus ning pealsele krohvile maalitud triip jätkab alumist – näiteks ka võlvikanna alla maalitud kaarekestega ornamendile eelnev triip kulgeb osaliselt kahel krohvikihil – võib oletada, et pealse krohvi näol on tegemist siiski vaid paranduskrohviga, mitte eraldi viimistlusjärguga.

7. K-S-S-2
*Vaade sondeeritud
alale kooriruumi
kagunurgas.*

Servjoone triibud on tugevalt paranduskrohvi süvistatud, alumisel krohvil süvistused puuduvad. Keskmise triip on tumedam ookerpunane, mida ääristavate triipude hall toon tuleneb hetkel krohvi värvusest, mitte pigmendiga toonitud värvikihist. Siiski võis näha imeväikseid kübemeid hallist värvikihist ning on ka ootuspärane, et sarnaselt võlviku keskosas servjoonelt leituga moodustus triibustiku värvikombinatsioon punasest ning hallist.

8. Noolekesed osutavad krohviparandusetega aladele idakaare konsoolil ning völvikannal.

Võlvi servjoone triibu lõpetab paunakestega ornament, mis oma fragmentaarse säilivuse tõttu ei ole täpselt loetav, kuid annab siiski edasi aimduse keerukamast kaunistusest kui triip või kvaader.

Vaid aimatavad on ka paunakesed võlvikanna küljel, taas annavad need tunnistust sellest, et võlvikannad olid maalitud ornamendiga vormistatud igast vaatesuunast.

Selles piirkonnas on maalingukatked kaetud 2–3 helehalli ning paari erineva paksusega valge lubivärvikihiga.

PIKIHOONE

VÖÖNDKAARE KONSOOL

Pikihoones õnnestus sondaaže teha vaid piiratud ulatuses. Leitu põhjal saab oletada, et kooriruumis avastatud kujundusskeem jätkus ka pikihoones.

Pikihoone idaseina lõunapoolset vööndkaare konsooli ümbritseb punase joonega maaling, mis rõhutab konsooli vormi. Nii nagu kooriruumi kagunurgas on siingi võlvi servjoone otsa juures keerukam paunakestega ornamendi katke.

KILPKAAR

Sarnaselt kooriruumiga on pikihoone idaseina lõunapoolses lõigus kilpkaarel kvaadermaaling, mille esimene punane „kivi“ on hästi nähtav, järgmisest on välja puhastatud alumine kontuur.

VÕIDUKAAR

Võidukaare kujundus konsooli piirkonnas ja sellest allapoole korreleerub üldjoontes kooriruumi pool dokumenteerituga. Tegemist on sarnase kvaadermaalinguga, mis koosneb vahelduva pikkuse ja värvusega „kividest“. Siiski on maalingi säilivus kehvem ja pole üheselt selge, kas praegu vaid tugeva kontuuriga markeeritud kvaadrid olid algselt seest värvitud (ja värvikiht on täielikult irdunud) või mõeldudki valgetena.

Kõik selle piirkonna maalingud on teostatud ilma ettevalmistavate kontuuride sisse pressimiseta. Kuna tegemist on vabakäeliste maalingutega, siis ei olnud eelnev markeerimine otseselt vajalik.

9. Võidukaare kvaadermaaling, vööndkaare konsooli dekoor ja kilpkaare kvaadermaalingu algus.

VÕLVIPÄIS

Logistilistel põhjustel õnnestus teha vaid väga väikesed sondaažid pikihoone kesklöövi idapoolseima võlviku võlvipäisesse. Nende põhjal saab oletada, et ka pikihoone võlvipäised olid servjooni pidi maalitud, sest neil leidus õrnalt punakaid laike.

10. *Sondažid pikihoone kesklöövi idapoolseima võlviku võlvipäises.*

ORELIRÕDU, PIKIHOONE LOODENURGA VÕLVIKAND JA PÕHJASEIN

Kahjuks sondeerimine orelirõdul, millelt oli uuringute tarbeks hea juurdepääs võlvikandadele ning -konsoolidele, samuti pikihoone põhja- ning lääneseinte erinevatele tsoonidele, ornamentidega kihistusi peale väikese kollase-punasekirju (arvatavasti marmoreeringu-laadse mustri) fragmendi põhjapoolse piilari raidkapiteeli kohal nähtavale ei toonud. Samuti selgus, et suurem osa

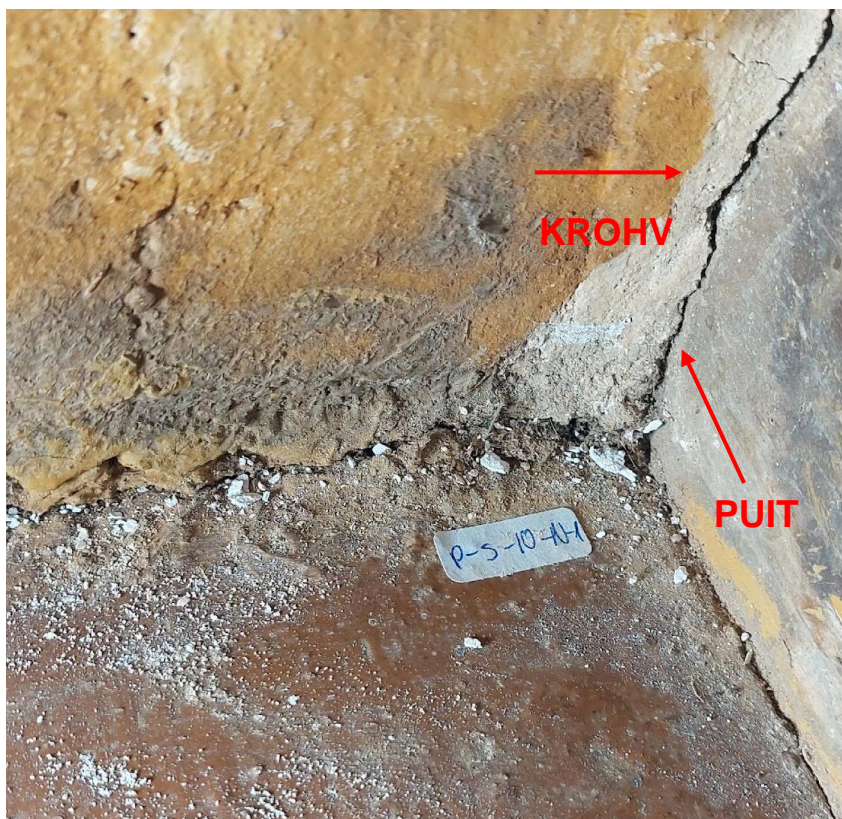

seinapinnast (välja arvatud sambad) ning ka võlvikannad on üle krohvitud peeneteralise hallika krohviga. Pistelised sondaažid näitasid, et vanemaid krohvikihite selle all säilinud ei ole.

11. P-S-10-NW-1

Pikihoone läänevõlviku loodenurga sondaaž tõi nähtavale vaid kivile kantud õhema hallika krohvikihi, mille orelirõdu nurga vaatluse põhjal võib liigitada rõduaegseks/-järgseks kihiks ning paar kihti valget lubivärvi.

Kuna nimetatud uuem krohvihiht ulatus ka oreilirõdu puitrinnatise konstruktsiooni peale (P-S-10-N-1), kuulub see kindlasti oreilirõdu (dat. puudub – 18.saj. II pool, 19. saj.?) ehitamise aegsesse või järgsesse perioodi.

12. P-S-10-N-1
*Oreilirõdu
puitrinnatis
ulatub seinä
krohvikihi alla.*

TORN

TORNI LÄÄNEAKEN

Lääneakna juures, kuhu pääses oreli tagant leitud tellingulaadsele lavatsile ronides, teostati vaid vaatlus. Kogu akna ümbrus on nähtavasti akna restaureerimise perioodil parandatud tugeva, tumeda tsementkrohviga, ümberkaudne sein on tugevalt sooldunud (seinal vohab soola"vatt") ning ilmselgete niiskuskahjustustega, mille tõttu viimistluskihid on seintelt varisenud; nähtavad on vaid erinevad krohviparandused.

13. Olukord lääneseina roosakna ümbruses. Ulatuslikud tsementkrohviparandused ning seinte niiskuskahjustused on hävitanud varasemad viimistluskihid.

PÕHJAEESKODA

VÕLVIKONSOOL

Kiriku põhjaeeskoja võlvikandades on konsoolid, millel võib aimata raiddekoori. Tammelehtedega kaunistatud konsool eeskoja kagunurgas on olnud maalitud ja hilisemate valgete värvikihtide alt paljandus punase ja mustaga kujundatud diagonaalruudustik.

14. Eeskoja maalitud võlvikonsool.

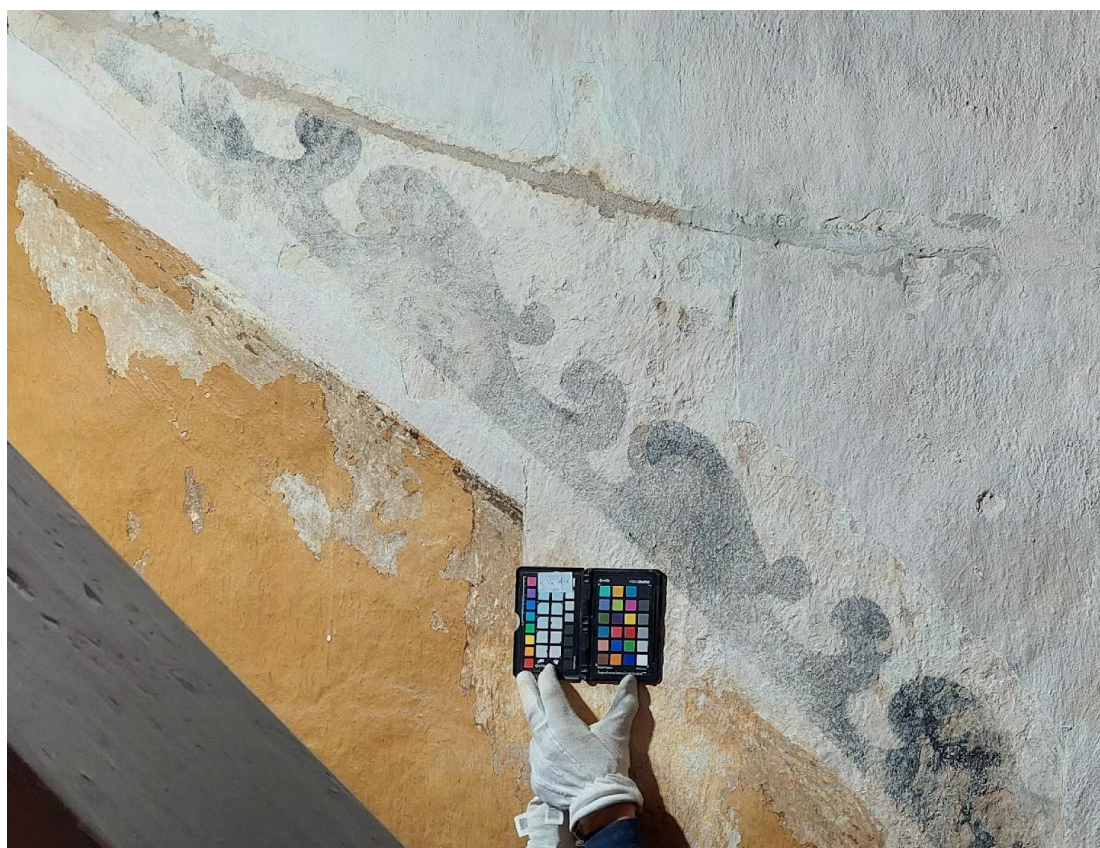
HILISEMAD KIHISTUSED

MAALING VÕIDUKAARE PALEL KANTSLITREPI KÕRVAL

Läänevõlviku põhjapoolse sambakapiteeli kohalt leitud kollase-punasekirju mustrifragmendi kõrval on kantsli trepikäik ainus ala kirikus, kus õnnestus leida maalinguid ka mujalt kui esimeselt krohvile kantud kihist (ning sellele kantud paranduskrohvilt).

Kirjeldatud piirkonnas (K-Vk-N-1) on trepp markeeritud kõige pealmises kihis pruuni värviga (säilinud laiguti; varisev), selle all paistab veel paar kollast kihti, paar halli lubivärvikihti ning kaks sarnast tooni helebeeži kihti. Teiselt helebeežilt kihilt avastatigi kantslitrepi tõusu markeeriv maaling, mis meenutab pisut „jooksvat koera” ehk spiraalmeanderornamenti. Maalingu modelleerimisel on kasutatud söemusta erinevaid varjundeid sügavmustast helehallini.

Maalingu terviklikkust lõhub seina süvistatud soon elektrijuhtme tarbeks, samuti on nii trepikäigu alumises kui kõige ülemises osas maalingualune krohv kahjustunud ning parandustega.

15. K-Vk-N-1. Avatud ning korrastatud maalinguala kantslitrepi kõrval võidukaare vööndkaarel.

16. Noolekesed osutavad piirkonnale, kus ilmneb selgelt, et maalingu modelleerimiseks on kasutatud mitte vaid ühetoonilist musta/halli, vaid selle erineva heletumedusega varjundeid.

KOKKUVÕTE JA KUNSTIAJALOOLINE DISKUSSIOON

Ambla kirikust leitud maalingud haakuvad stiililiselt Järvamaa teistest kirikutest – eelkõige Järva-Jaanist, aga ka Koerust leituga. Siiski, viimaste puhul oleme erinevaid argumente kaaludes pakkunud välja nende seotuse pigem teise, hiliskeskajegse viimistlusjärguga (15.saj. lõpp-16.saj algus) ning oletanud, et tegemist pole professionaalse kunstniku, vaid pigem ehitusmeistri kätetööga.

17. Näited Järva-Jaani kiriku võlvimaalingutest.

18. Võrdlus Ambla kiriku võlvimaalingutega.

19. Näited Koeru kiriku maalingutest: üleval 13.saj kilpkaare maalingud, all 15. saj võlvküüsi maalingud

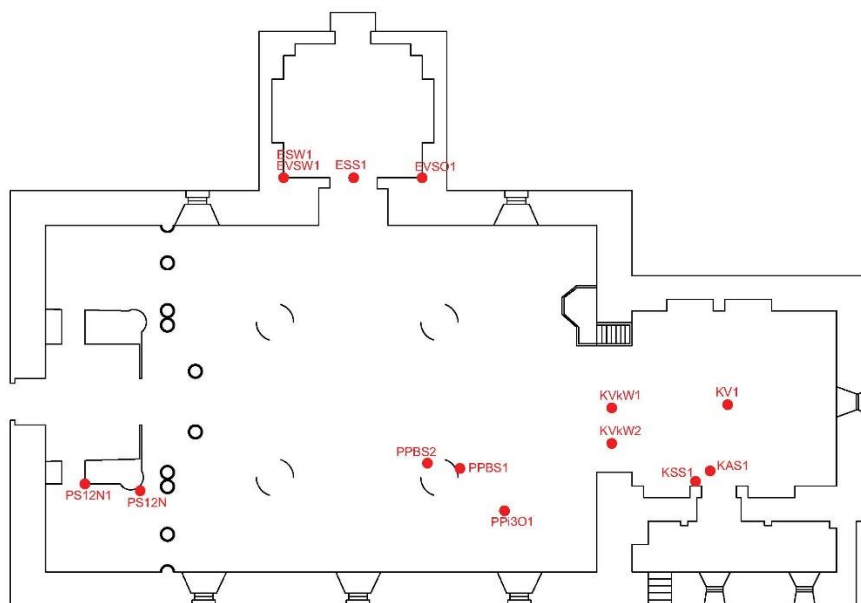
Kui Ambla pühitsusristide puhul võime julgelt kinnitada nende kuuluvust 13. sajandisse – sellele viitab nii ristide funktsioon kui ilmselge üheaegsus krohvimisega (märja krohvi sisse süvistatud ettevalmistusjoonise jäljed), siis ülejäänud maalinguleidude osas nii ilmselgeid tunnuseid pole. Mingeid märke krohvikihi uuendamisest või kahest krohvikihist ei ole (nagu seda näeme Koeru kirikus, kus eksisteerivad koos 13. ja 15. sajandi maalingud, mille mõlema puhul on maaling selgelt üheaegne vastava kihistuse krohviga). Kvaadrid, eelkõige Ambla kiriku võidukaare omad, kordavad pea identselt Koeru 13. sajandi maalingukihti – aga silmas tuleb pidada, et kvaadrimotiiv on ajastuülene ja universaalne ning jäi kasutusse kohati isegi 20. sajandi alguseni (nt Kihelkonna kirikus).

Vernakulaarne sepist meenutav pisut kohmakas puna-must motiivistik kordub kirikust kirikusse. Koeru puhul saame II kihi „sepismaalinguid” suhteliselt kindlate argumentidega pidada hiliskeskaegseteks; Järva-Jaani maalingud siduda tänu krohvi süvistatud ettevalmistusjoonisele võlvide ehitusajaga (mis on kiriku kehandist hilisemad). Aga Ambla ei peida endas senileitu põhjal ühtegi

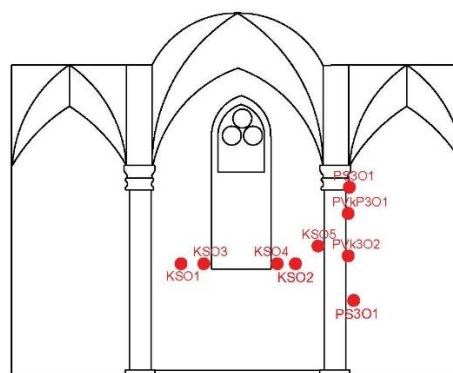
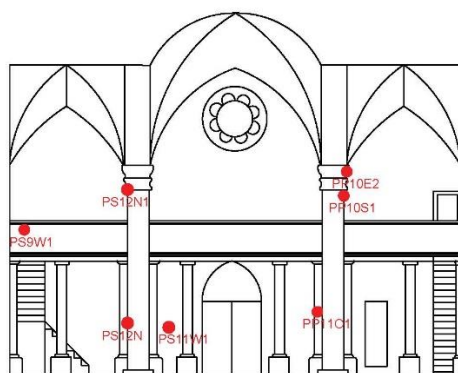
selget viidet, mis viiks need kiriku ehitamisest mitu sajandit hilisemasse aega. Ehk saabki üldistavalt nimetada seda Järvamaa keskaja traditsiooniliseks maalingulaadiks, mis kandub edasi sajandist sajandisse ja meisterkonnalt meisterkonnale.

Sondaazide asukohad

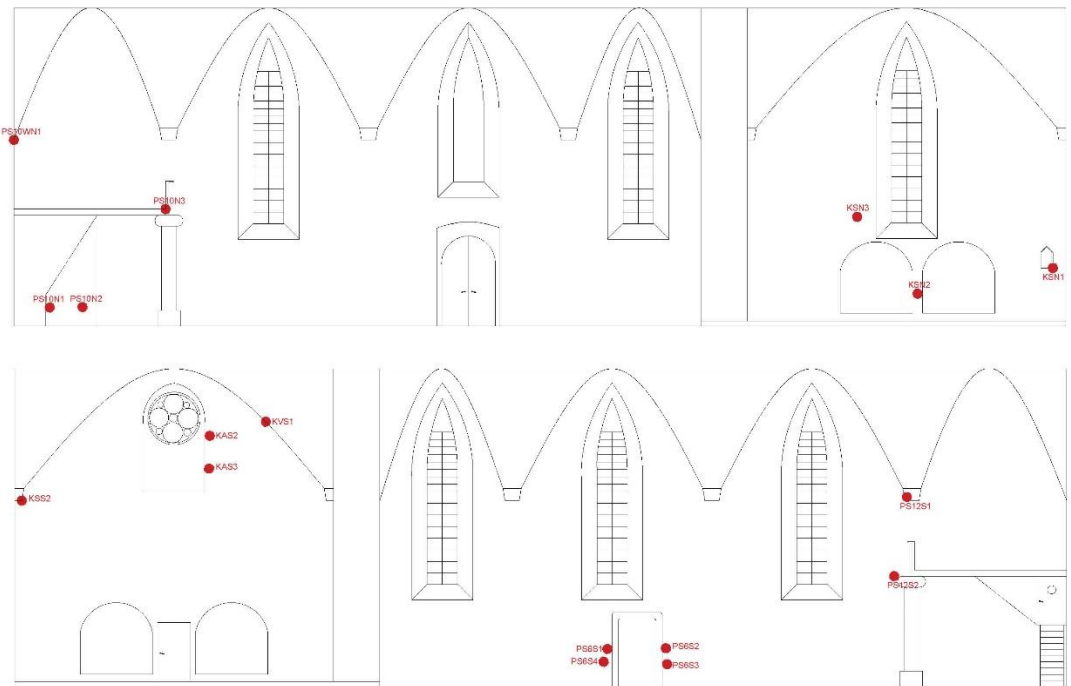
Põhiplaan:

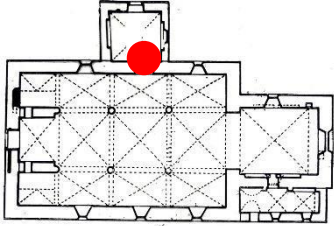
Vaated läände ja itta:

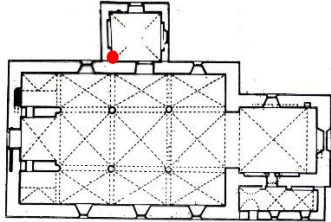

Vaated põhja ja lõunasse:

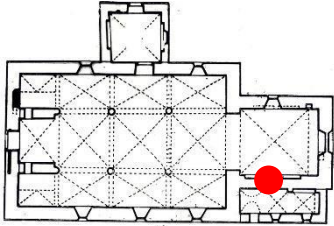

Sondaažikaardid

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND ANASTASIA VASILIEVA		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 1 ESS1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: EESKODA		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Ukseava kaar	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Kivi		
1	Maaling		
2	Krohv		
3	Krohv		

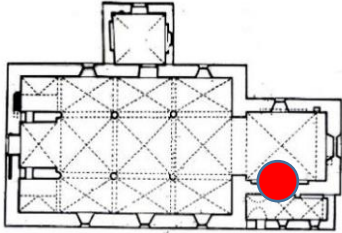
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI KOOD E-V-SO-1
RUUM: Eeskoda		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Umbes meetri kõrgusel eeskoja võlvi konsoolil.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Kivi		
1.	Maalingu kiht		
2.	Krohvikiht		
Pealmise krohvi alt tuli välja rombi kujuline muster mustast ja punasest. All olevatel lehtedel on peamiselt musta jäänuseid, kuid keskmisel nurgal on ka natukene punast. Maalikihti on kinnitatud MFK-ga ja retušeeritud.			

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 3 SONDAAŽI KOOD E-V-SW-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Eeskoda		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Eeskoja võlvi umbes meetri kõrgusel oleva konsooli peal.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHT	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Kivi		
1	Krohvikiht		
2	Maalingukiht		
3	Lubjakiht		
Konsool on mingil momendil kahjustada saanud, kuid ilmeslt polnud selle kuju algselt samasugune nagu vastaskonsoolil. Leidub kaks punast triipu mõlemal poolel ja mõned punase jäänused konsooli alumises tipus.			

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 4 SONDAAŽI KOOD K-A-S-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Altariruumi lõuna seinal akna kohal.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

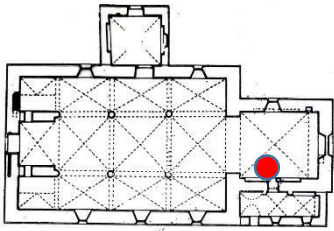

Akna kohal jätkub kvaadrite read nagu selle sondaaži kohal lae all. Kvaadri maaling jätkub ka aknapalendi sisse.

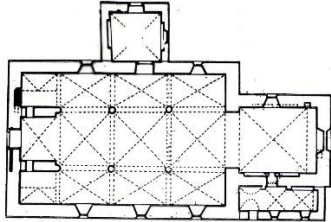

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND ANNELI RANDLA	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 5 SONDAAŽI KOOD K-A-S-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Kooriruum		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kooriruumi lõunaakna parempoolne külg, seinapind

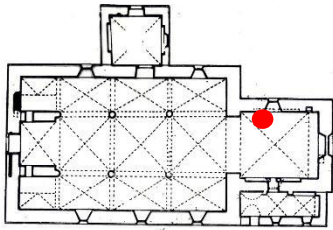
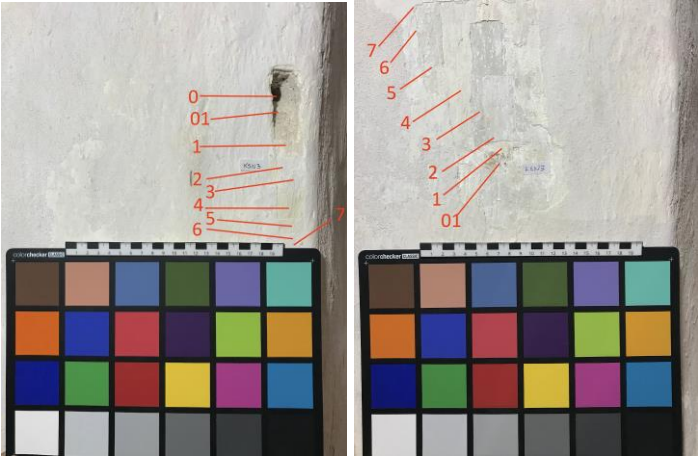
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Kivi	 <p data-bbox="790 1948 1500 2094"> Aknaava on esimeses kihis ümbritsenud puna-valge kvaadermaaling (ülemine sondaž 14 x 5 cm) Puna-valge kihi peal on ühtlane helehall kiht, mis katab kogu seinapinda (alumine sondaž 10 x 18 cm). </p>
1	Krohv	
2	Valge/punane	
3	Helehall	
4-8	3-4 kihti valget	

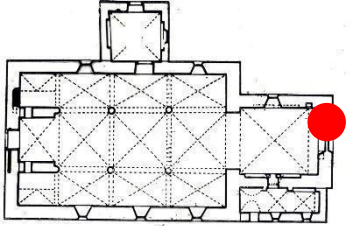
			Järgnevad valged lubjakihid on äärmiselt pudedad ning seinast ulatuslikult irdunud.
--	--	--	---

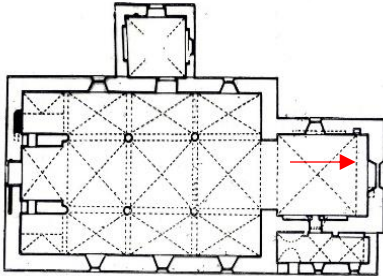

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND ANNELI RANDLA	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 6 SONDAAŽI KOOD K-A-S-3
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Kooriruum		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kooriruumi lõunaakna parempoolne külg, seinapind ja palend

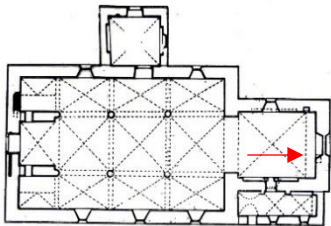

JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Kivi	
1	Krohv	
2	Valge/punane	
3	Helehall	
4-8	3-4 kihti valget	
		<p>Aknaava on esimeses kihis ümbritsenud puna-valge kvaadermaaling. Kvaader on nii seinapinnal kui ka aknapalendis. "Kvaaderkivi" kõrgus ca 24 cm, laius palendil ca 12 cm, seinapinnal välimine piir hägune, kui laius üle 20 cm. Ca 1 cm laiused "vuugid" on olnud markeeritud pastossema valgega.</p> <p>Maaling on säilinud väga fragmentaarselt, Maalinguga viimistluskiht on ulatuslikult hävinud enne järgmist värvimist.</p>

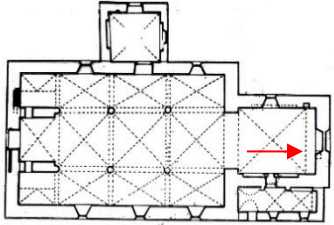
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 7 SONDAAŽI KOOD K-S-N-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Kooriruum		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kooriruum oleva teravkaarse nišsi nurgas, umbes 1,8 meetri kõrgusel.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Kivi		
1.	Krohvikiht		
2.	Kiht punase joonega		
3.	Helebeež		
4.	Hall		
5.	Kollakas beež		
6.	Krohvikiht		
Nišsi ümbritseb punakas raam, kõige paremini näha all paremas nurgas.			

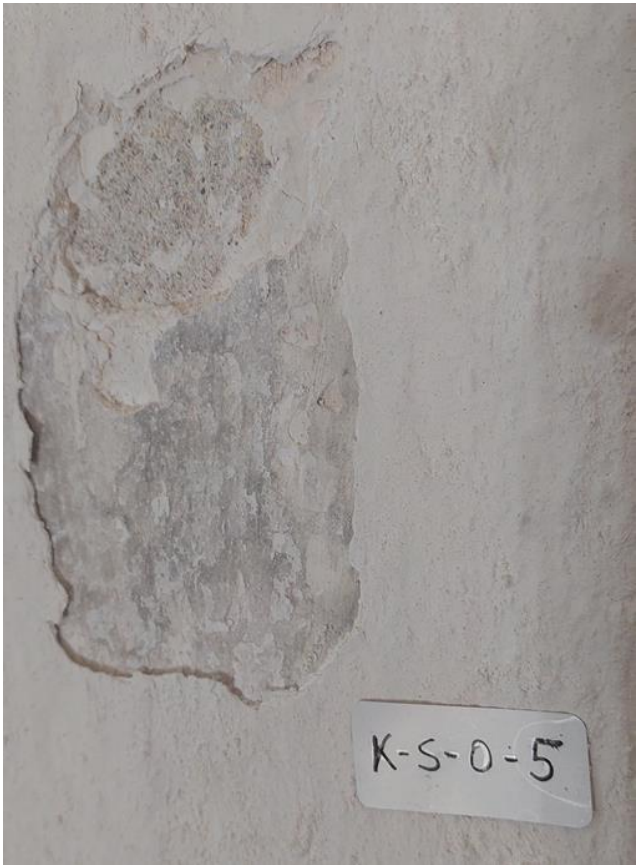
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND KAROLA MURSU		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 8 SONDAAŽI KOOD K-S-N-3
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kooriruumi põhjasein, akna vasakpoolsest servast 10 cm, põrandast 290 cm. Kontrollsondaažid akna vasakul serval 300 cm kõrgusel põrandast ja akna paremal serval 290 cm kõrgusel põrandast.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Paekivi		
01	Lubikrohv Teraline, helehall, esineb väikseid lubjapetasid, kivikesi ja üksikuid sõetükke.		
1	Beežikasvalge lubivärv		
2	Hallikasvalge lubivärv		
3	Hallikasvalge lubivärv		
4	Valge lubivärv		
5	Hallikasvalge lubivärv		
6	Valge lubivärv		
7	Valge lubivärv		

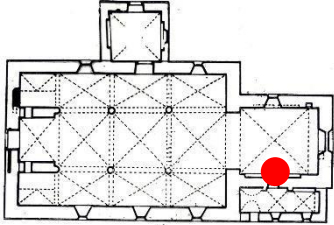
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND ANASTASIA VASILIEVA		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 10 KSO2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAZI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAZI ASUKOHA KIRJELDUS Koori idaseina ülaosas, altariseina fiaalide all, ca 40 cm kaugusel lõunaseinast	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Lubikrohv		
1	Valge lubivärv		
2	Valge lubivärv		
3	Valge lubivärv		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS		KAART NR 11 SONDAAŽI KOOD K-S-O-3
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj. SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOOR		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Pühitusristid: idaaknast vasakul, altariseina taga; Kõrgus: ca 3 m põrandapinnast Kaugus akna servast: 20 cm Idaakent ümbritsev kvaader: vahetult kinniehitatud idaakna servas
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Lubikrohv	 <p>Ristirõnga diameeter – 35 cm Kvaadrite vahed on markeeritud heleda paksema lubivärviga. Kvaadrid moodustuvad ca 23 cm kõrgustest ning 10 cm laiustest ookerpunastest ning helebeežidest maalitud plokkidest.</p>
1	Helebeež lubivärv maalitud pühitusristi ning akent ümbritseva kvaadermaalinguga	
2	Hele lubivärv	

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 12 SONDAAŽI KOOD K-S-O-4
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOOR		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Pühitsusristid: idaaknast paremal, altarseina taga; Kõrgus: ca 3 m põrandapinnast Kaugus akna servast: 20 cm Idaakent ümbritsev kvaader: vahetult kinniehitatud idaakna servas	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Lubikrohv		
1	Helebeež lubivärv maalitud pühitsusristi ning akent ümbritseva kvaadermaalinguga		
2	Hele lubivärv		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 13 SONDAAŽI KOOD K-S-O-5
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOOR		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Koori idaseina ülaosas, altariseina fiaalide kõrgusel, ca 30 cm kaugusel lõunaseinast

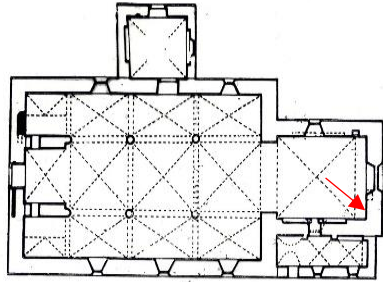

JRK NR	VIIMISTLUSKIHT	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Lubikrohv	
1	Valge lubivärv	
2	Beežikas lubivärv	
3	Helehall lubivärv	
4	Helehall lubivärv	
5	Valge lubivärv	

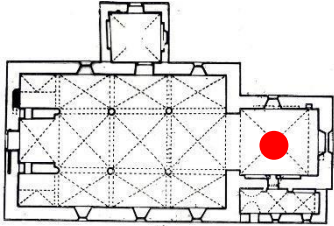
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 14 SONDAAŽI KOOD K-S-S-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Altariruumi lõunaseinas lae all ja akna kohal.
FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED		

Jämekrohviga on krohvitud sein ja võlv. Võlv on silumiskrohviga ära krohvitud ja seian peale on pandud ka silumiskorhvi mis pole ära sidunud, pelae pandud viimistlus. Krohvid on samaaegsed ja maaling nende peal on ehitusaegne.

Urringuteks võeti seianast tükk kaasa ja auk suleti uuesti krohviga.

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 15 SONDAAŽI KOOD K-S-S-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOOR		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Koori loodenurgas, idakaare konsoolil ning võlvikannal	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Lubikrohv		
1	Hele lubivärv ookerpunase maalinguga		
2	Paranduskrohv		
3	Hele lubivärv ookerpunase ja halli maalinguga		
4-6	Helehall lubivärv		
7-8	Valge lubivärv		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 16 SONDAAŽI KOOD K-V-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Altari kohal võlvi ristis.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

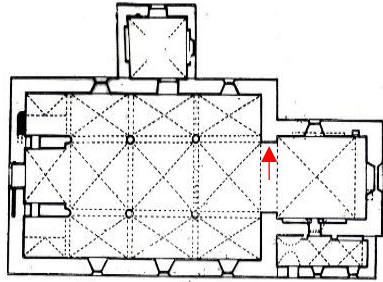
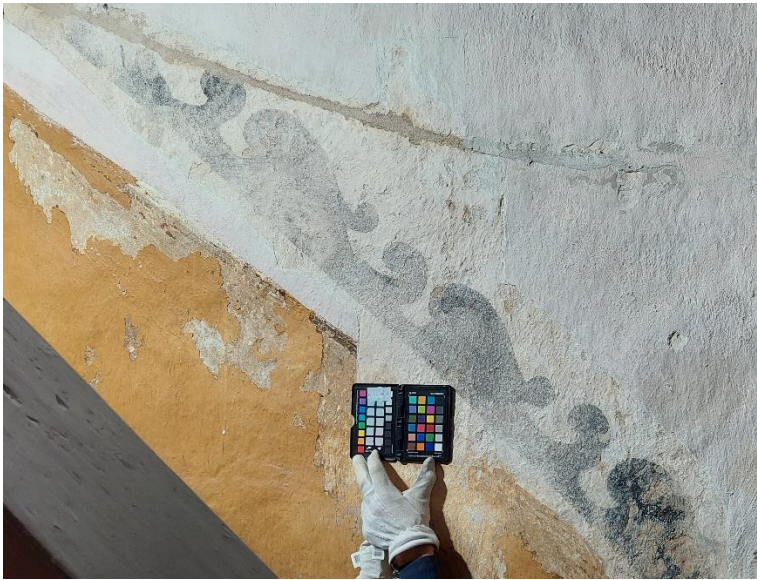
Odapea laius on 72cm
 Kogu avang 86x77cm.

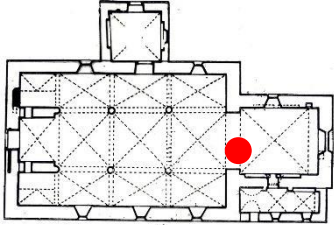

Oda otste mõõdud on punasest keskle 41 cm ja jala laius 6cm, koos sinise äärega 15cm.

Oda osad moodustavad koondumis punkti kooriruumi võlvide keskpunktis. Välja puhastatud oda otsael on vastastikused värvilahendused.

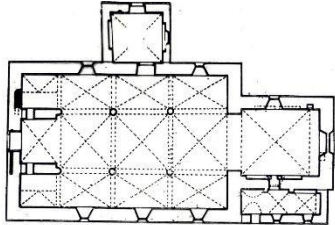
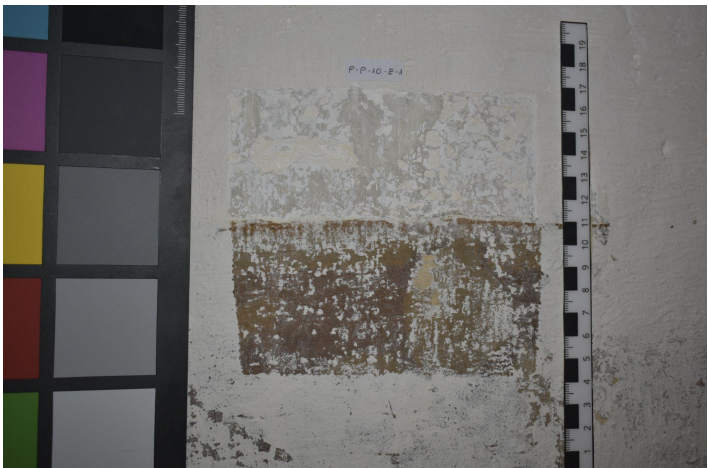
Maalingud retužeeriti ja kinnitati MFK-ga eksponeerimiseks.

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS		KAART NR 17
OBJEKT Ambla Maarja kirik		SONDAAŽI KOOD K-Vk-N-1
VALMIMISAEG XIII saj.		SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOOR		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Võidukaare pael kantslitrepi kõrval
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Lubikrohv	
1	Helebeež lubivärv	
2	Helebeež lubivärv halli ja musta maalinguga	
3-4	Helehall lubivärv	
5	Ookerkollane lubivärv pruuni ääristriibuga	
6	Kollane (õlivärv?)	
7	Pruun (õlivärv?)	

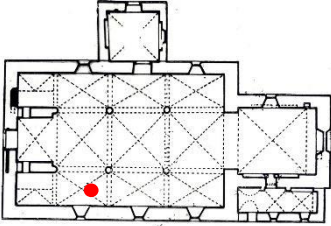
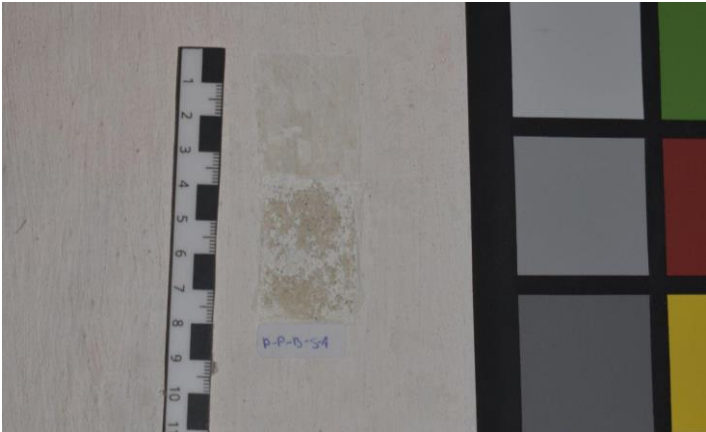
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 18 SONDAAŽI KOOD K-Vk-W-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KOORIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kooriruumi poolel võidukaarel.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

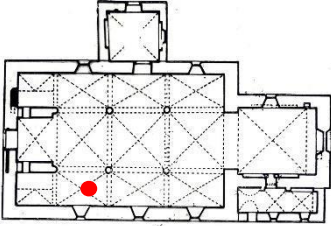
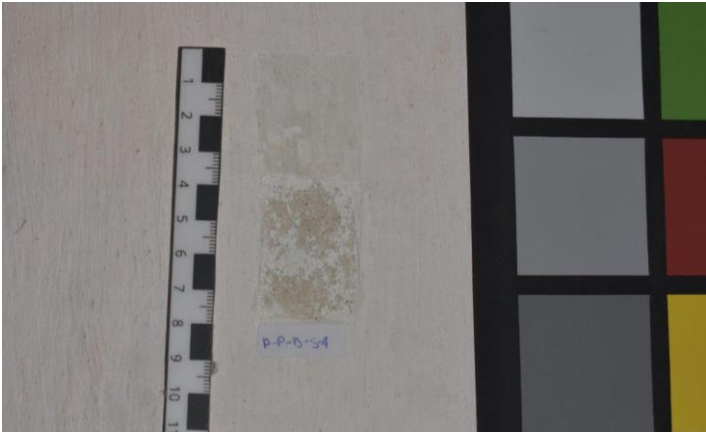

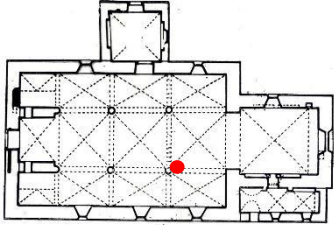
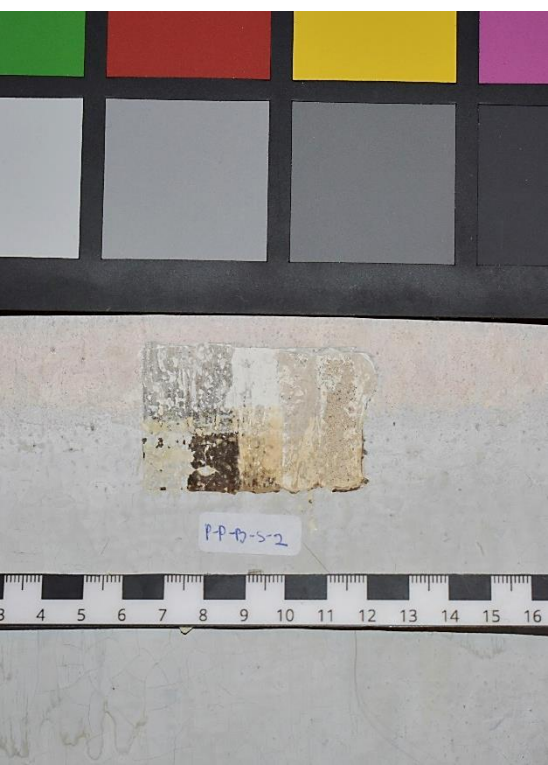
Võidukaarel tuli ka välja kvaadrite maalingud, mis ulatuva ka kaare siseküljele.

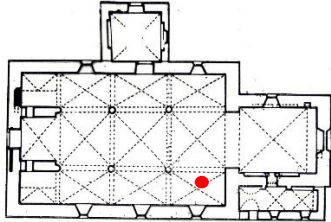

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND JETTE PAAT		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 19 SONDAAŽI KOOD P - PE - 10 - E - 1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: PIKIHOONE		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Oreilirõdu põhjapoolne piilar	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	kivi		
1	Valge NCS COLOR S 1002-G50Y		
2	Hall NCS COLOR S 1002-G50Y		
3	Tumepruun NCS S 7020-G90Y		
4	Kollakas-pruun S 3065-Y20R		
		Krohvi all on säilinud dekoratiivsed maalingud. Kapiteelil on näha trafaretiga tehtud mustrit. Pind on kaetud marmoreeringuga piilari alumises osas. Muster kollakas-pruun ja aluspind tumepruun.	

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND JETTE PAAT		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 20 SONDAAŽI KOOD P-P-10-E-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KIRIKUHOONE PIKIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Orelirõdu põhjapoolse kapiteeli raiddekoori kohal	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Kivi		
1	Lubikrohv Hall NCS COLOR S 1002-G50Y		
2	Punakas-roosakas NCS COLOR S 2060-R		
3	Kollakas-pruun NCS S 3065-Y20R		
4	Lubikrohv roosakas-valge NCS COLOR S 0500-N		
			Piilaril on näha maalingute fragmente, mis on korduvalt üle krohvitud. Fragmentid asetsevad korrapäratult.

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND JETTE PAAT		KAART NR 21
OBJEKT Ambla Maarja kirik		SONDAAZI KOOD P-P-B-S-1
VALMIMISAEG XIII saj.		SONDAAZI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Plikihoone		SONDAAZI ASUKOHA KIRJELDUS Püüli alumises osas, umbes 1,3 m kõrgusel.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHT	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Ilmselt kivi	
1	Krohvikiht	
2	Hall	
3	Valge	
4	Lubjakiht	

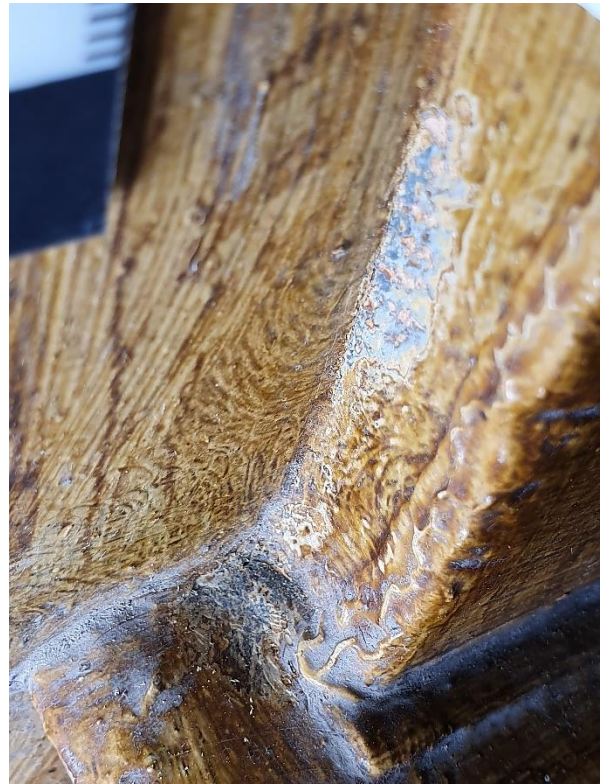
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND JETTE PAAT		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 22 SONDAAŽI KOOD P-P-B-S-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Plikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Püüli alumises osas, umbes 1,3 m kõrgusel.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
0	Ilmselt kivi		
1	Krohvikiht		
2	Hall		
3	Lubjakiht		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 23 SONDAAŽI KOOD P-P-B-S-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Piilari peal , u 1,6 meetri kõrgusel.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Ilmselt kivi		
1.	Krohvikiht		
2.	Hall		
3.	Valge ja kollane		
4.	Tumehall ja pruun		
5.	Tumehall ja helekollane		
6.	Lubjakiht		
Märkuseks, et tõesti ülemine 4. ja 5. kiht on sama värv, samas kui alumist pruuni osa on vahepeal ülevärvitud.			

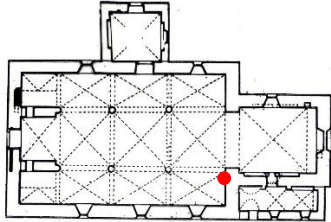
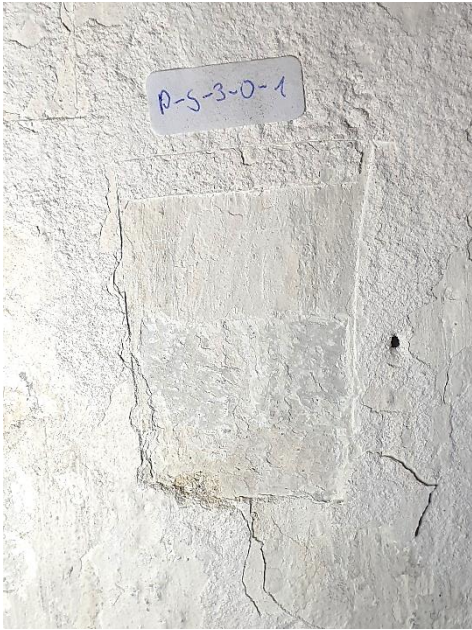
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 24 SONDAAŽI KOOD P-PINK-3-W-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Puidust pinkidel väiksemates nurkades.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Puit (roosakas)		
1.	Mõnedes nurkades säilinud maalingud (kollane, roheline, punane, sinine)		
2.	Hammasfriisi hammaste vahel on jäänud ka natukene beeži maalingute peal.		
1(2).	Suuremal osal pinnast esimene kiht on tumehall krunt		
2(2).	Aaderdus.		
Ilmest on enne aaderdust vanem kiht kõik maha võetud, selle pärast on vanema värvi jäägid ainult raskesti kättesaadavates nurkades.		<i>Piihari peal</i>	

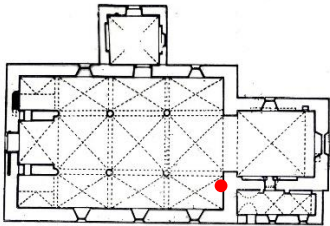

Hammasfriisi hammaste vahel

Keskel oleva kaare sees.

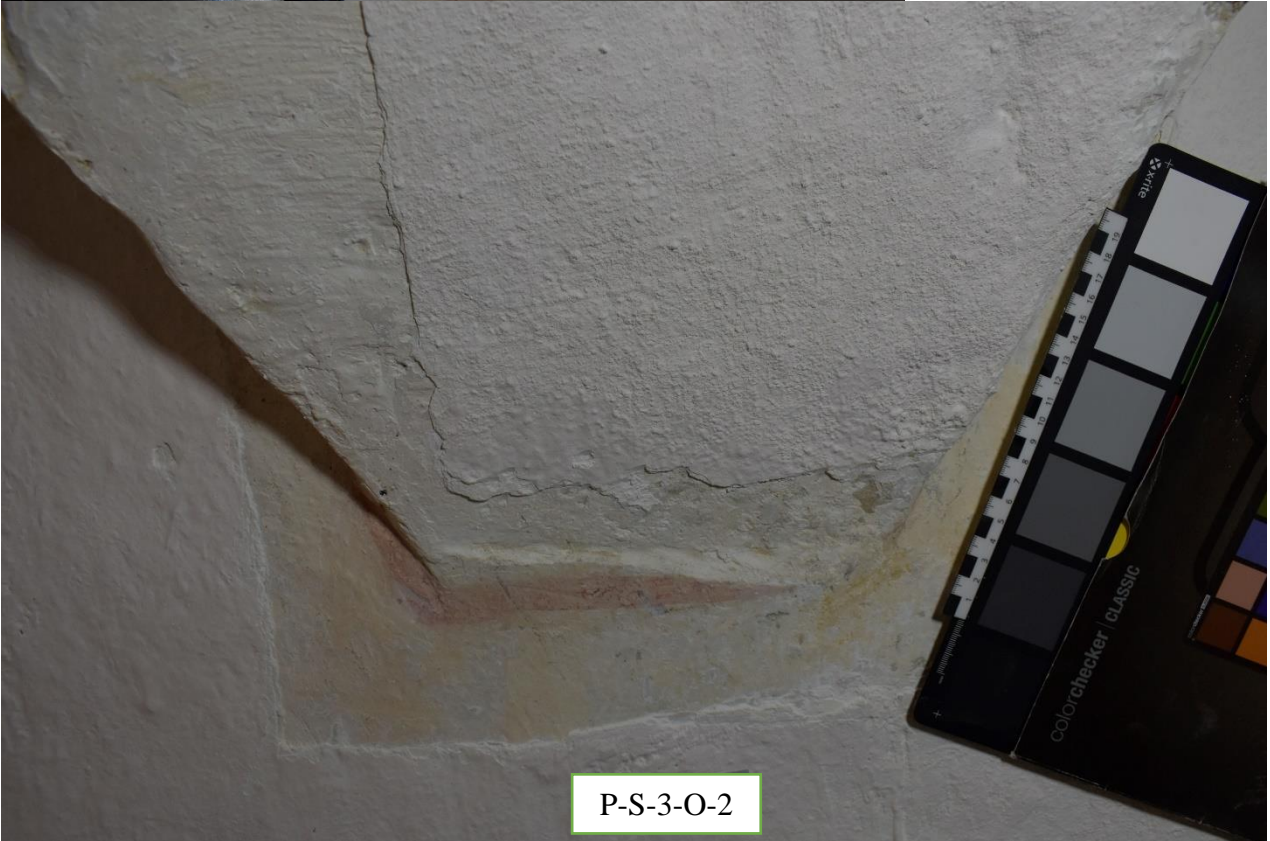
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KAART NR 25
KUUPÄEV 9.-13.08.2021		SONDAAŽI KOOD P-S-3-O-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS U 2,5 neetri kõrgusel võidukaare ääres.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
alus	Kivi	
1	Krohvikiht	
2.	Hall	
3.	Teine hall	
4.	Beežikas krohvikihit	
5.	Kolmas hall	
6.	Lubjakiht	
Otsiti kvaadreid aga sellisel kõrgusel neid veel polnud näha. Alumisel(2) hallil kihil olid aga mingid tumedamat värvi tilgad mõnedes kohtades.		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 26 SONDAAŽI KOOD P-S-3-O-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Võidukaare ja pikihoones oleva võlvi otsas oleva konsooli ümbrustes.

FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

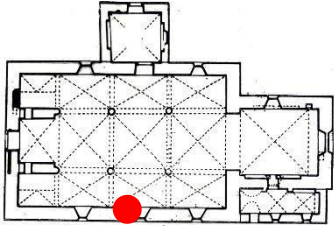

Konsooli ümbritsevad mitmed punased maalingud. Neid on MFK-ga kinnitatud ja retušeeritud eksponeerimiseks.

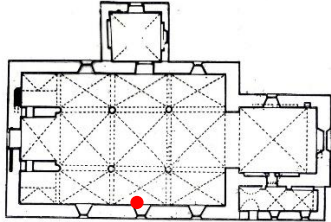

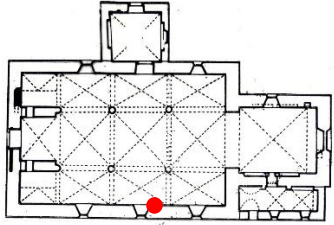
P-S-3-O-2

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI		KAART NR 27
OBJEKT Ambla Maarja kirik		SONDAAŽI KOOD P-S-6-S-1
VALMIMISAEG XIII saj.		SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KIRIKUHOONE PIKIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Lõuna seinas asuva ukse lääne küljel.
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
Alus	Kivi	
1.	Pruun	
2.	Helepruun	
3.	Kollane	
4.	Tumepruun	
5.	Kordub helepruun	

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI		KAART NR 28
OBJEKT Ambla Maarja kirik		SONDAAŽI KOOD P-S-6-S-2
VALMIMISAEG XIII saj.		SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KIRIKUHOONE PIKIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Lõuna seinas kinnimüritud portaali küljel umbes 1m kõrgusel
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
alus	kivi	
1.	Heledam kollane	
2.	Kollane	
3.	valge	
4.	krohv	

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 29 SONDAAŽI KOOD P-S-6-S-3
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Kinnimüüritud portaali peal, u 1.2 meetri kõrgusel.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
alus	Kivi		
1.	Valge		
2.	Heledam hall		
3.	Helekollane		
4.	Tumehall		
5.	Beež		
6.	Ergas kollane		
7.	Pruun		
Märkimisväärne on see kinnimüüritud portaalil leidub suurem osa samu kihte, mis mujal kirikus. Eriti paistab silma tumehall, kuna muud kihid ja nende värvused on halvasti vaadeldavad.			

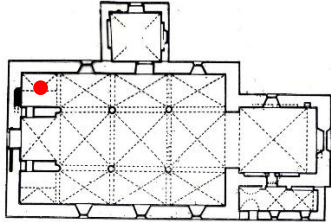

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 30 SONDAAŽI KOOD P-S-6-S-4
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone	SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS 1,2 meetri kõrgusel kinnimüüritud portaali kõrval.	

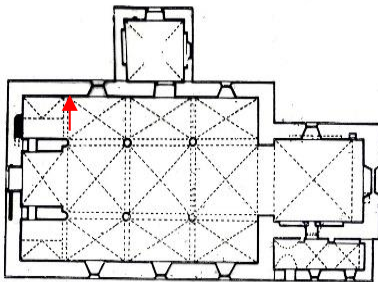
FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

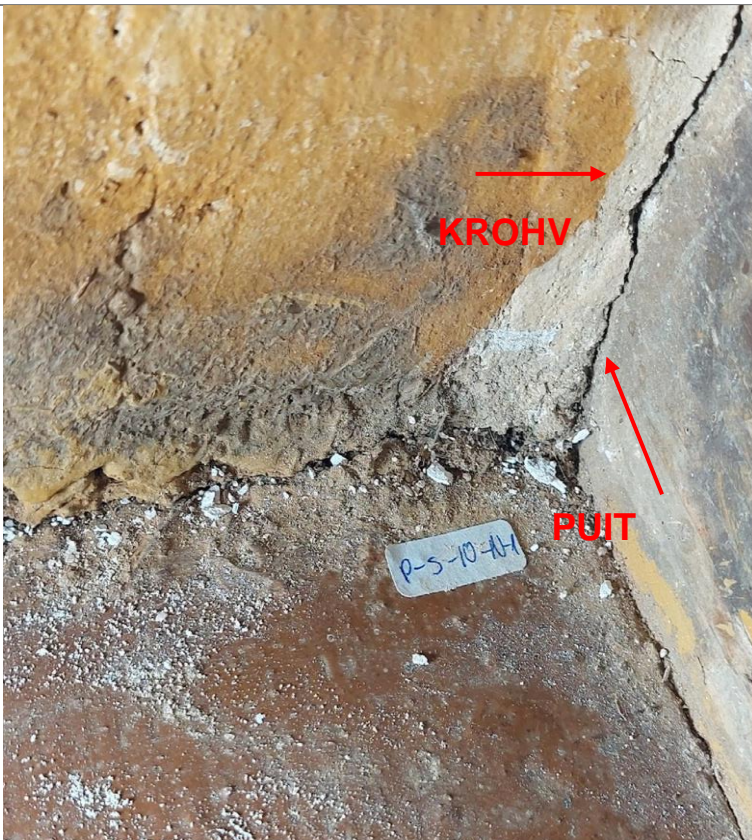
Sondaaži eesmärk oli ülevaadata konkreetne tumehall kiht, oli leitud et sellel kindlasti mingit maali ei ole.

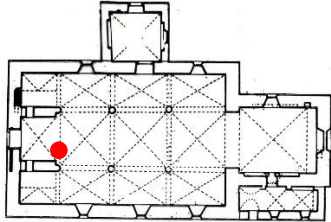

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND HEIE VEEVÄLI		KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 31 SONDAAŽI KOOD P-S-9-W-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik		VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: KIRIKUHOONE PIKIRUUM		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Orelirõdu reeligu välis küljel, lõuna seina pool.	
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED	
Alus	puit		
1.	Rohekas valge		
1.1	must		
2.	Helepruun		
	Proovisime sondaažidega välja selgitada, kas rõdu tahvlitel võis värvikihi all maalingud olla. TAHvlitelt tuli välja ainult üks varasem värvi kiht, hele tahvel musta raamiga.		

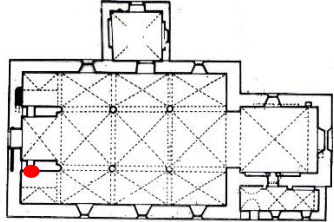
UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI		KAART NR 32
KUUPÄEV 9.-13.08.2021		SONDAAŽI KOOD P-S-10-N-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik		SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
VALMIMISAEG XIII saj.		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Orelirõdule viiva trepi peal oleval uksel, u 1,5 m kõrgusel.
RUUM: Pikihoone		
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
alus	Puit	
1.	Tumehall/must	
2.	Rohekas hall	
3.	Sinakas hall	
Treppi profiili osades teiseks kihiks oli juba tumedam rohekas-hall toon.		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND MERIKE KALLAS	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 33 SONDAAŽI KOOD P-S-10-N-3
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: PIKIHOONE	SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Orelirõdu rinnatise ning –põranda ühinemisnurk põhjaseinaga	

JRK NR	VIIMISTLUSKIHID	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
0	Krohv	 <p data-bbox="821 1966 1576 2110">Sondaaž iseloomustab krohvikihi suhestumist orelirõdu rinnatisega - krohvikiht ulatub orelirõdu puitkonstruktsiooni peale.</p>
1	Hele lubivärv	
2	Kollane lubivärv	

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 35 SONDAAŽI KOOD P-S-11-W-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS U 1,5 meetri kõrgusel

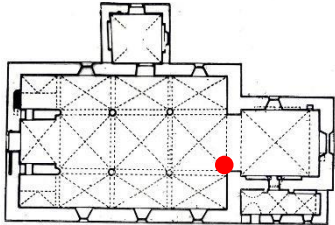
JRK NR	VIIMISTLUSKIHD	FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED
alus	Kivi	
1.	Hallikas krohv	
2.	Helehall	
3.	Lubjakiht	
4.	Kollane/ beež	
5.	Tumehall	
6.	Pruun	
Eesmärk oli avada kollakat kihti kuna see tundus kahtlaselt sile, kuid sellelt ei leidunud midagi märkimisväärset.		

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 36 SONDAAŽI KOOD P-S-12-N-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone	SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Portaali kohal orelirõdule viiva trepi vastas.	

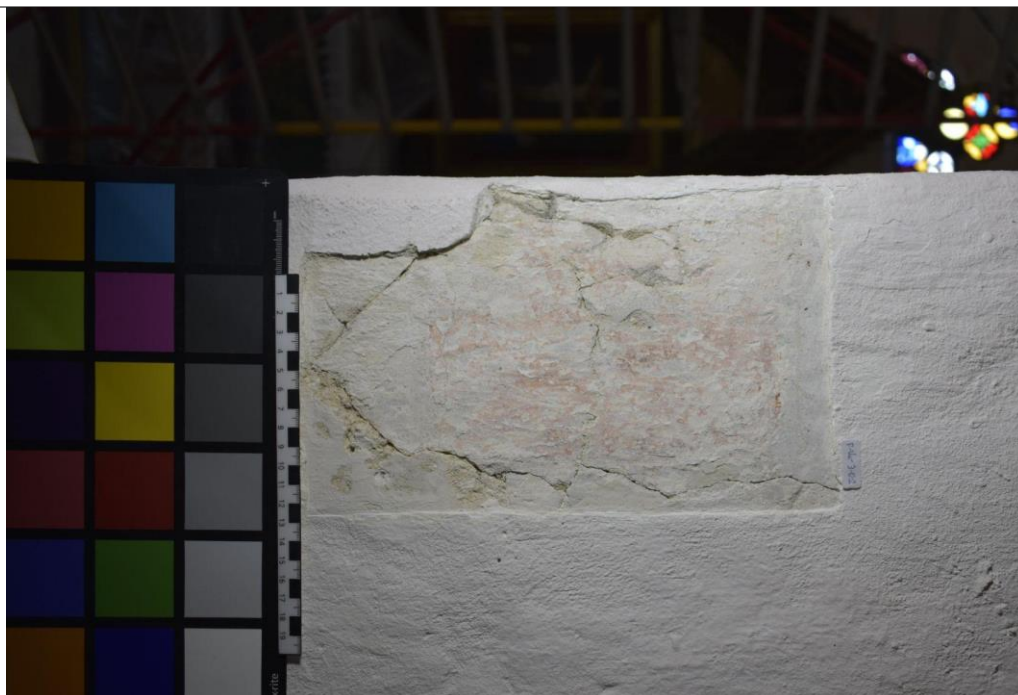
FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

Tumehall kiht järsult katkestub portaali paremal poolel. Vasakul poolel tundub nagu kiht ei ole siiski olnud ühtlaselt tumehall ning kõige tumedamad osad võisid olla maalingud hallikas-beeži tagaplaaniga, aga et täpsemalt öelda ei ole kiht piisavalt vaadeldav/säilinud. Otse tumehalli all on helekollane nagu ka muudes kohtades.

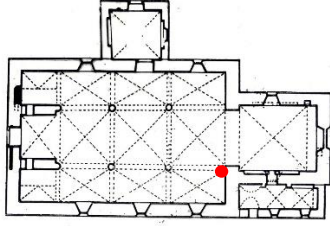

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND JETTE PAAT	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 38 SONDAAŽI KOOD P-Vk-3-0-2
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone		SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Võidukaare äär, umbes 3 meetri kõrguselt.

FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

Pinnalt avanes ristkülikukujuline punast värvi kvaader.

UURINGU TEOSTAJA EKA MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND DANIELA DONTŠEVSKI	KUUPÄEV 9.-13.08.2021	KAART NR 39 SONDAAŽI KOOD P-VK-3-O-1
OBJEKT Ambla Maarja kirik	VALMIMISAEG XIII saj.	SONDAAŽI PAIKNEMINE PLAANIL
RUUM: Pikihoone	SONDAAŽI ASUKOHA KIRJELDUS Võidukaare äär, u 30 cm madalamal kõrval olevast konsoolist.	

FOTOD / JOONISED / MÄRKUSED

Alumisel kihil avanes kvaadrite järjestus – punane, valge punase äärega, punane. Ülemine poolik kvaader hiljem avati täielikult vaatlemiseks. Maaling retušeeriti. Punased kvaadrid lähevad üle nurga ja jätkuvad võidukaare sisemisel tahul.

